

ALGUNES NOTÍCIES
SOBRE EL BANDOLERISME
A ARBÚCIES

ANTONI PLADEVALL

Moltes vegades s'ha parlat del bandolerisme, en especial dels seus principals caps, de la tendència o els bàndols que representaven i de la repercussió general o l'impacte social que van suposar per al país, sobretot vist des de l'òptica de les autoritats, dels sometents o de la Santa Unió que els perseguia.

Sobre aquest tema hi ha abundant bibliografia i també s'hi ha fet al·lusió diferents vegades des d'aquestes *Monografies del Montseny*. Concretament en el número 10, de l'any 1995, s'evocava en Serrallonga, el bandoler més destacat o almenys més conegut del Montseny.

No voldríem pas aquí repetir temes ja tractats o insistir en què representava el bandolerisme en general. Això ho creiem ja suficientment tractat. En canvi, de les deposicions o declaracions que feien aquests bandolers, quan eren presos i els anaven a ajusticiar, es desprèn com era la vida quotidiana de la gent de principis del segle XVII, la que anomenem gent de l'època barroca, i també com eren els seus criteris morals, molt diferents dels d'avui dia.

L'examen dels processos que ens han pervingut d'aquell temps assenya-la bé una clara dicotomia o diferència entre el simple bandoler, poc més que un vulgar lladre de camí ral, que robava i matava sense cap escrúpol, i el pagès ric o hisendat, i fins petits nobles, que tenien odis i antipaties envers veïns seus o altres persones concretes i que per matar-los o perjudicar-los se servien dels bandolers.

Els bandolers eren majoritàriament fills segons de masies o de cases de poble, de vegades hereus i tot de cases de vida dura, els quals, en no veure cap altre camí per sortir del seu estat miserable, es llançaven a la vida aventurera, robant i extorsionant. Això els feia aplegar diners fàcil, que en comptes de fer servir per sortir del seu estat de pobresa invertien en dones o amigues, i en comprar-se roba i signes externs que els fessin semblants a cavallers o gent rica. Eren persones fora de la llei, que difícilment es podien establir com a pagesos o gent benestant. La majoria acabaven morts en topades amb les tropes del virrei o la Santa Unió, o bé eren presos, torturats i finalment penjats. Aquests són els que en les seves confessions, fetes sota tortura, ens donen unes curioses i sovint escruixidores notícies de la vida de l'època.

Els pagesos rics –a vegades fins i tot nobles i eclesiàstics o membres de convents– que afavorien els bandolers i se'n servien són denunciats per aquests durant les tortures, però, pel que coneixem de molts d'ells, es lliuraven del càstig solament pagant alguna multa i poca cosa més. Ells sortien nets

i els bandolers pagaven per tots. Aquí no es complia allò que "tan lladre és el que roba com el que aguanta el sac".

Entre les moltes pàgines que tenim copiades de processos fets contra bandolers, publiquem aquí unes quantes declaracions del bandoler Segimon Ferrer –fill de l'amo del mas Ferrer de Sant Pere Desplà, d'Arbúcies, i per tant cosí germà d'en Joan Sala i Ferrer, el conegut com *Joan de Serrallonga*, fill de Joan Sala i de la seva primera muller Joana Ferrer, filla del mas Ferrer d'Arbúcies– i dels altres que foren presos amb ell.

En Segimon Ferrer anava en quadrilla amb altres cosins seus i joves d'Arbúcies i Viladrau llançats a la vida aventurera, fins i tot abans que en Joan Sala, àlies *Serrallonga*, es convertís en cap i cervell de la banda.

Com s'explica en el treball que l'any 1995 vam publicar al número 10 de *Monografies del Montseny* (pàg. 17-42), en Segimon Ferrer fou pres l'1 de març de 1624 pel comissari reial Pere Sabaters, fill de Taradell, que amb homes de la plana de Vic, sobretot de Sant Hipòlit de Voltregà i Sant Pere de Torelló, féu una atrevida expedició per Collsacabra vers Rupit, on se'ls uní el batlle, i amb gent experta del país va fer una incursió sorpresa al mateix mas Serrallonga. En ella morí en Joan Sala, dit *el Tendre*, germanastre d'en Serrallonga, i foren presos el germà d'aquest, Segimon Sala, el seu cosí Segimon Ferrer d'Arbúcies i en Rafael Morell, conegut com *el Vilanna*.

Els van portar a tots tres a les presons de la vegueria de Vic, on ara hi ha el temple romà i restes del castell dels Montcada. Allà foren jutjats i sentenciats a mort davant de Lluís de Descatllar, portantveu del governador general de Catalunya; hi foren presents o actuant el doctor Francesc Graell i l'agutzil del governador, Francesc Llor.

Abans de dur a terme la sentència, tots tres condemnats a mort van ser torturats perquè confessessin els crims que havien comès i els noms dels que havien participat amb ells en les malifetes. A la presó hi havia aparellada una cambra de turments en la qual hi havia llum, aigua, pa, vi i un mirall. No es descriuen els turments, si bé els més corrents eren el del banc i el de la corriola. En el primer s'estenia els condemnats de bocaterrosa i s'estiraven els membres amb cordes i corrioles o bé es lligaven amb cordes d'espart molles, les quals en assecar-se es clavaven a la pell i privaven la circulació de la sang. La corriola consistia a penjar-los pels braços lligats a l'espatlla i pujar-los, amb l'agreujant de penjar-los als peus pesos de mig quintar o més si es resistien a parlar.

En el cas present no es detallen els turments, si bé es diu que els van posar lligats al banc i que en turmentar-los estaven presents els esmentats Lluís de Descatllar, el jurista Francesc Graell, l'agutzil Francesc Llor, en Joan Manalt, procurador fiscal, en Joan Casals, cirurgià, i en Joan Marfà, el notari que apuntava les declaracions dels torturats.

*Arbre de la Llibertat de la plaça
de la Vila d'Arbúcies*

Les declaracions de tots tres coincideixen gairebé en tots els fets, llevat d'alguns actes o malifetes en què algun d'ells no participà.

Aquí ens interessa només presentar les declaracions d'en Segimon Ferrer d'Arbúcies i dels seus companys que tinguin alguna relació amb la població o terme d'Arbúcies.

Comença la segona part d'aquest procés de l'Arxiu de la Vegueria de Vic, Criminals 1624, amb la tortura de Segimon Ferrer, encapçalada per les paraules de l'agutzil reial Francesc Llor:

Segimon Ferrer de Arbúcies, lo molt Illtre Sor. Governador vist vostre procés y los mèrits de la vostra enquesta, de consell de son magnífic assessor vos ha condemnat ha mort y que sia penjat per lo coll en alta forcha de tal manera que naturalment muyrau y la ànima se us separe del cos y que siau assotat per los llochs acostumats de la present ciutat y que us sien llevades les orelles y siau marchat en les espatlles, y que pagueu sinch cents ducats bons per haver portat pedrenyals segons la forma de la real pragmàtica de pedrenyals, y que ans de la

real exequició de la dita sentència siau posat en los torments y tormentat perquè digau la veritat dels socios haveu tingut en los robos que ferau en la casa de Salvi Bonada de Salitja, del terme de Sant Dalmay, als nou del mes de noembre del any passat de mil sis cents vint y tres, y del robo que en lo mes de dezembre de dit any fereu en lo camí real de Gerona a Sant Feliu de Guixols, y en lo robo que vos y altres fereu a la fi del mes de dezembre o principis de gener prop passat en lo Camí real de Gerona a la vila de Banyoles, en lo lloch dit la Boguda, etc. etc.

La llista és força llarga i revela clarament que més que bandolers eren uns vulgars lladregots que actuaven sempre en nombre de sis o set individus, no sempre els mateixos.

Les confessions del bandoler tenen a vegades notícies curioses, com quan diu: "E més dich senyor per descàrrech de ma conciència que en lo entorn de Nadal proppassat ha fet un any, un dia que no'm recort quin dia ere trobantme jo al sòl de vall de una quintana de terra de Jacinto Balmas de Spìnelbas, ahont ere lo dit Jacinto Balmas, me digué si li volia fer pler que ell me donaria cent reals, que li matàs a Pere Forner, ferrer de dit lloch, que li diuen per sobrenom Peyret y jo li respongui que no'n tenia ganes de fer-ho y ell me digué aleshores que'm miràs y que'u pensàs y may pus me'n ha parlat, y al cap de una passada trobant jo al dit Pere Forner, li diguí que's tingués compte que'l volien matar que jo n'era estat emprat y'm pagaven molt bé les sabates y la polvora".

Una altra confessió curiosa, que revela com el bandolerisme afectava i dividia la gent, l'expressa la narració següent d'en Ferrer:

Item més dich Senyor que és veritat que en lo mes de febrer ara més prop passat, un dia que no puch dir quin dia ere, estant jo agraviat ab alguns del lloch d'Arbússies per que deyen mal dels nyerros y volien fer del *Juan Gentil*; a la entrada de nit del dit dia allent a toch de oració, jo m'en entrí tot sol dins lo lloch de Arbússies ab pensament de matar lo primer que trobaria y axí m'en aní per les voltes avall y des del cantó de la Casa d'en Fogueroles de dit lloch viu venir devés mi a Ramon Pendut, de dit lloch, al qual sens més ni dir-li paraula tirí un tir de pedrenyal ab lo qual lo vaig ferir un poquet de squitllentes y al dit tir segons après digueren vaig nafrar a Miquel Rovira sastre, y per lo que tinch entès que en Hostalrich sta pres Miquel Pla de dit lloch de Arbússies per lo

Plaça de la Vila d'Arbúcies

sobredit tir, dich assó per descàrrech de ma consiéntia y per a que donen llibertat a dit Pla per lo dit cas per que és cert ell no y sap res.

E més dich per descàrrech de ma consiéntia que quan Pau Busquets y Quadres de Arbússies se casà, que era alguns dias abans de Sant Andreu proppassat, jo'm trobí en companyia de Rafel Vilanna en les sposalles en dita sa casa y allí menjarem y beguerem y tantost nos en anarem, que la muller de dit Quadres és ma neboda, y és també veritat que dit Vilanna y jo y Sagimon Brull som estats algunas vegadas en casa de T. Fogueres del Molí y allí menjavem y beviem honrradament que y erem ben arribats.

En el mateix procés hi ha la declaració de Rafel Morell, de Riudellots, que aclareix o amplia el punt anterior: "E més Senyor dich que és veritat que en lo mes de desembre més proppassat, un dia que bonament no'm recorda quin dia ere, jo testimoni deposant, Sagimon Sala, en Vilacendra, Sagimon Ferrer, Sagimon Brull y Joan Sala, germà de dit Sagimon Sala, tots dalt anomenats, nos juntarem tots sis a Arbúties, que dit Sagimon Ferrer me vingué a cercar a

Anglès en casa de ma mare; en un bosch que y ha allí prop ahont stiguem un dia que lo dit Sagimon Brull nos feya provehir de menjar per en Fogueres del Molí de Arbússies, que un fadrí de dit Fogueres nos en portave y de allí tots armats de nostres pedrenyals curts y llarchs partírem y nos en anàrem a les Sposes y allí stiguérem alguns dies en un bosch y als vespres baxàvem alguns al hostal de les Sposes a cercar que menjar [...]"

En Segimon Sala, el mig germà d'en Joan Sala, *Serrallonga*, quan fou torturat digué en una de les confessions:

E més dic Senor per descàrrech de ma consciència que la mort que Sagimon Brull feu del sobradit Joseph Rovira en ma companyia en la casa de dit Pujol de Arbúties, de que dalt parlo, fonch de esta manera, que lo dit Sagimon Brull me digué alguns dies abans que havien de matar al dit Joseph Rovira, fuster, per orde de'n Fogueres del Molí de Arbússies, que lo havia molt pregat que fes dita mort, dient me que dit Fogueres li havia dit que'l feya matar per respecte que dit Joseph Rovira havia mort algun parent de dit Fogueres y a mi me digué dit Brull que'm faria omplir los bolsichs de diners per dit Fogueres sols lo matassem, y'l matàrem desta manera: que anant nosaltres dos en busca de dit Rovira, quant forem en lo Camí real, en un lloch que en diuen lo Pi mort, sentírem dos trets de pedrenyal y per lo que los parents de dit Fogueres havien advertit al dit Sagimon Brull, segons ell me digué, que era per fer la mort de dit Joseph Rovira, havien emprat també a Sagimon Ferrer de Arbússies, Pere Ferrer son germà y Antoni Torres, germà del dit Sagimon Torres, y que estaven per allí aguytant-lo; pensàrem aquí matex que tal havien vist y li havien tirat y en assó dit Brull y jo vàrem venir devés nosaltres al dit Joseph Rovira tot correntlo qual en veure'ns que li erem al devant se'n entrà en casa dit Pujol de Arbússies, perque erem cerca dita casa, y perque los de la casa li tancaren lo cap de la escala, restant ell dit Rovira baix, y posant se en una stabla dit Sagimon Brull pujà dalt, que a ell li obriren dit cap de scala y per algun forat del sostre de dalt viu l'enfocà y li tirà un tir de pedrenyal del qual aquí matex morí.

Més avall diu: "poch après un dia dit Sagimon Brull y jo nos en anàrem a casa dit Fogueres del Molí y allí viu que dit Fogueres li feu moltes festes y de després ensà dit Sagimon Brull de dit Fogueres en té gran valedor y te en sa casa pastera uberta de ordinari, y també li és gran valedor lo hereu Crous de Lliors pus que y som estats algunes vegades tan en la una casa com en l'altra".

Confirma tot això un altre procés del 1623 instat a la "Cúria i vila d'Hostalrich i de tot el vescomtat de Cabrera" on s'exposa que el batlle d'Arbúcies va trobar-se mort l'esmentat Joseph Rovira. Descriu com va trobar i fer reconèixer el mort, les tres preguntes que li va fer i com, en no respondre-li aquest, el declarà oficialment mort. Aquest fragment de procés es guardava a la Casa de Pilatos de Sevilla, a l'Arxiu dels Medinaceli, i d'allà me'l van trametre en microfilm, fa més de vint-i-cinc anys.

Amb la seva relació clourem aquestes breus notícies sobre aspectes del bandolerisme i la vida de la vila d'Arbúcies, amb fets ocorreguts aviat farà quatre-cents anys. Diu així el procés instat pel batlle d'Arbúcies:

Vuy a vint y nou del mes de Agost del any mil sis cents vint y tres en la vila de Arbúties, lo Honorable Jaume Parcet, regint la batllia de la vila y parròchia de Arbúties, migensant lo jurament per ell prestat en lo introhit de son offici, ha denuntiat a la honorable cort de las dites vila y parròchia de Arbúties lo següent : So és de com essent me vingut a nova notícia vuy dia present en la vila de Hostalrich que algun tenian assetiat en la casa del mas Pujol de la present parròchia de Arbúties a Joseph Rovira y al hereu Campeny de la dita parròchia, inculpats de lladres y de altres crims y delictes per ells comesos y perpetrats, en doní encontinent rahó al senyor Governador dels vescomtats de Cabrera y Bas per orde y manament del qual me so conferit de continent assí en la present vila de Arbúties affí y effecte de continuar y passar avant lo dit siti contra dits Rovira y Campeny, y ja per lo camí venint assí me han dit que lo havien mort an Sagimon Brull y Sagimon Farrer y Anthoni Polich y Anthoni Dorcha y Miquel Pla, tots de dita parròchia de Arbúties y Sagimon Sala de Viladrau y que ja havien aportat mort al dit Joseph Rovira assí prop y junt la present vila de Arbúties y que ere davant la porta de la casa de Monsicha viuda y que lo dit Campeny no stave ni havia estat de ninguna manera assetiat en dita casa de dit Pujol, y axí ab lo que me és estat refferit de que dit Rovira era mort y que lo cos de aquell ere devant la porta de la casa de dita viuda Monsicha, me so conferit en lo dit lloch, ahont he vist y trobat mort al dit Joseph Rovira al qual he conegut de continent molt bé que era ell mateix y per so de les predites coses fas la present denuntiatió per mon descàrrech.

Jo Jaume Passet balla predict firmo la dita denunciatió de mà la propia dia y any dit- Fonch-li llegit y perseverà.

Y en continent los mateixos dia y mes y any per lo dit honorable balle, eo, regint la dita batllia de dita vila y parròchia de Arbúties, ab interventió de Pere Duran de la dita vila en estas coses entrevenint en nom y com a substitut de Francesc Cortils, notari y scrivà públich de la vila de Hostalrich y de tot lo vescomtat de Cabrera y de les dites vila y parròchia de Arbúties, y en presència de Barthomeu Arniges de la vila de Hostalrich y de Joan Pons pagès de la dita parròchia de Arbúties, testimonis de estes coses cridats, és stat procehit en fer visura del cors mort de dit Joseph Rovira en la forma següent: So és que és estat vist y trobat davant la porta de la casa de la viuda Monsicha que és prop y junta a la vila de Arbúties un cors de home mort que estava posat de llarch sobre una scala de fusta que estava en terra, al qual és estat vist y trobat tenir un colp o forat o ferida de darrera en la squena de sa persona exint dit cop o forat o ferida fins al ventre en lo llombrígol y que dit colp o forat o ferida és estat vist ocularment ésser stat fet ab tir del pedrenyal o de altra arma de foch y que de dit colp o forat o ferida en ha axida molta gran efusió de sanch y de continent lo dit honorable balle, eo lo dit regint la dita ballia ha presos de jurament a Pere Torrent, tragner y a Pere Orta parayre y a Montserrat Lleussach treballador y a Roch Bregit també treballador de la dita vila de Arbúties y a Francesch Pla pagès de la dita parròchia de Arbúties aquí presents dient-los que diguessen, per lo jurament que tenen prestat, si coneixien al dit cors mort de home que estave posat de llarch a llarch en la dita scala y com se deya y anomenava al temps que ell vivia y tots los sobredits alt anomenats, unànimes y conformes han dit de continent per lo jurament tenien prestat, que coneixien molt bé al dit cors mort de home y que se deya y anomenava al temps que vivia Josep Rovira, fuster de la vila de Arbúties, per que'l, tenien molt en pràtiga per ésser tots de una mateixa parròchia y après es stat cridat per lo dit honorable balle, eo, regint la dita ballia lo dit cors mort de dit Joseph Rovira dient ab veu alta: "Josep Rovira lo comte te demana, Josep Rovira lo comte te demana y Josep Rovira lo comte te demana" y axí és estat vist ésser mort per no haver fet moviment algú y ocularment és estat vist ésser estat mort per rahó de dit colp o forat o ferida de les quals coses sobre dites lo dit honorable balle eo regint la dita ballia ha requerit ésser-ne rebut acte públich.

LA GUERRA DEL FRANCÈS
I EL VOT DE POBLE
DE LA PARRÒQUIA DE
VALLCÀRQUERA

JAUME OLIVER

DE LA GUERRA GRAN A LA GUERRA DEL FRANCÈS

L'anomenada "Guerra Gran", engegada arran de la proclamació de la República francesa, enfrontà Espanya i França entre els anys 1793 i 1795. L'escenari del conflicte foren les terres catalanes dels dos estats, especialment durant l'any 1794, quan les tropes franceses travessaren la frontera i guanyaren posicions entre el Pirineu i el riu Fluvià. El conflicte es va acabar per la pau de Basilea el juliol de 1795.

Alguns habitants de l'Alt Congost participaren activament en la Guerra Gran mentre altres en foren més aviat víctimes. Així, si el 14 de gener de 1795 fou enterrat al fossar de l'hospital de malalts de Vic en Pere Cruells de la parròquia de Sant Pere de Vallcàrquera,¹ "lo qual morí tornant del sometent del camp de guerra del Principat de Cathalunya",² l'any 1814 el rector de Vallcàrquera recordava el cas del parroquià Sever Recordà, que "essent obrer en un dels anys de la revolució lo trobaren los francesos y portava diners de la obra y los hi robaren"; possiblement, en Recordà fou víctima d'alguna partida irregular de francesos que s'acostà fins al Congost.³

La Guerra Gran, en realitat, fou només un antecedent del conflicte més greu i conegut, anomenat a Espanya la Guerra de la Independència i, a Catalunya, la Guerra del Francès. Aquesta guerra, que s'allargà entre els anys 1808 i 1814, fou inicialment l'expressió de la reacció popular contra l'entronització de Josep I (l'inefable *Pepe Botella*), considerat un rei intrús. La lluita s'engegà a Madrid amb la revolta contra la presència de tropes franceses a la capital i per la marxa de la família reial (2 de maig de 1808), i s'estengué aviat per tota la Península.

A Catalunya, les tropes del general Duhesme que havien travessat el Pirineu el febrer s'estaven a Barcelona en el moment de l'esclat de la revolta. Aquesta s'inicià a Lleida i s'estengué aviat cap a Tortosa, Vic, Igualada i Manresa. El juny de 1808 dues columnes franceses van patir una derrota al Bruc, cosa que obligà Duhesme a refugiar-se a la capital de Catalunya, que fou assetjada pels patriotes insurrectes. Davant de la crítica situació, molts dels habitants de la ciutat la van abandonar, i cercaren refugi al rerepaís; entre els exiliats hi havia el baró de Maldà, ben conegut pel diari del seu exili a Vic i del pas a través del Congost, en el qual va fer una descripció ben galdosa del nucli del Figaró.⁴

Cal dir que, tot i el setge de la ciutat, les columnes franceses sortien sovint de Barcelona i atacaven les poblacions del rerepaís. El perill constant de les escomeses franceses, així com el que representaven les partides de guerrillers que abundaven a les zones muntanyenques i de més difícil accés, feia que la vida política i administrativa als pobles fos bastant caòtica.

ALGUNS FETS DE LA GUERRA DEL FRANCÈS A L'ALT CONGOST

Les primeres referències als efectes de la guerra a l'Alt Congost són del mes de juliol de 1808. El dia 4, les tropes del general Chabran van dirigir-se contra Granollers, que s'havia convertit en punt de reunió de les forces patriòtiques. Els francesos, després de trobar la vila deserta i saquejar-la, van dirigir-se a la Garriga, on van topar amb unitats comandades per Milans del Bosch que els barraren el pas del Congost i les van fer retirar de nou cap a Granollers. Allí van derrotar un escamot de patriotes i van tornar a arrabassar blat i bestiar.⁵

A principis d'agost, els terços patriotes de Vic i la Garrotxa van travesar el pas del Congost i es van batre amb les avançades franceses a l'eixida sud, a la rodalia de la Garriga, entre els dies 9 i 13. La iniciativa patriota, però, es va veure estroncada a finals de 1808, quan l'arribada personal de Napoleó i d'un exèrcit comandat per Saint-Cyr que va travessar la frontera de la Jonquera va restablir la situació i va donar una nova empenta als francesos, que van aconseguir aixecar el setge de Barcelona, establir el tercer i definitiu setge de Girona i rendir la plaça forta d'Hostalric el 1809. Aquest any fou un dels pitjors de la guerra per a la gent del Congost. El 6 d'abril, l'exèrcit de Saint-Cyr va atacar simultàniament la Garriga i Caldes de Montbui, i el dia 8 va ocupar Sant Feliu de Codines, després d'una lluita acarnissada. El dia 16, protegit per un moviment envoltant contra Sant Quirze Safaja el 12 i Castellterçol el 15, el gros de l'exèrcit francès travessà el Congost en direcció a la plana de Vic, que encara no havia estat afectada per la guerra i on els francesos comptaven acampar fins a la propera collita.⁶ Tot i que els van tirotejar des del Puiggraciós, els francesos van poder passar sense gaires dificultats amb uns 2.000 presoners espanyols; segons sembla, el destacament del sometent que defensava el pas es va retirar per no veure's encerclat i els francesos, com a represàlia pel tiroteig, van saquejar les cases del Figaró. El matí del 17 d'abril, el general Saint-Cyr entrava a Vic.

Els combats del mes d'abril de 1809 es van generalitzar arreu de Catalunya. Entre els enfrontaments més durs hi hagué el de Martorell, on sabem que el dia 22 va morir "de una bala dels francesos" en Joan Serra, treballador de Vallcàrquera de 30 anys "poch més o menos". El mateix dia tam-

bé "morí de cops de sabra de la caballeria francesa" n'Antoni Castellsaguer, de 35 anys "poch més o menos", del qual deixà escrit posteriorment el rector de Sant Pere que "no he pogut saber ahon fou enterrat son cadàver". També morí el 1809 Isidre Roger, natural de Tagamanent "y habitant de poch temps en lo sot de Vallcàrquera", de 35 anys, del qual informà el rector que "segons las notícias he pogut adquirir per los mateixos companys que estaban de someten en la casa anomenada la Conraria, posseció dels monjos de Montalegre fou gravement ferit en lo cap de una bala per las tropas francesas que eixiren de Barcelona y envestiren lo acampament del sobredit sometent, y moribundo fou portat a la parròquia de Martorellas, en la que fou enterrat son cadàver". Un altre parroquià de Vallcàrquera mort pels francesos, Salvador Puig, "se creu que morí prop de Hostalrich, bisbat de Girona, de una bala", l'any 1809 o 1810.

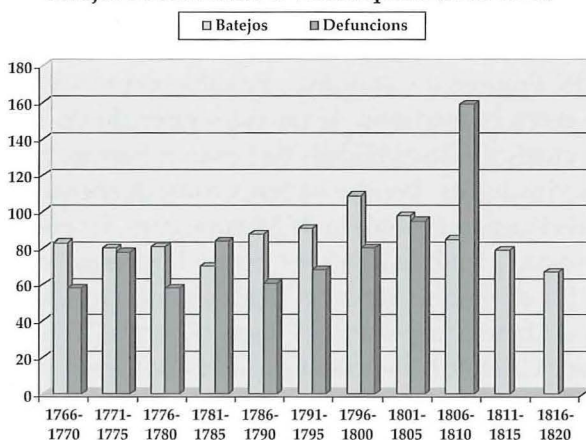
Els llibres d'òbits de la parròquia de Vallcàrquera també informen sobre una incursió francesa de la qual no hem trobat referències en la bibliografia sobre la Guerra del Francès a Catalunya. Possiblement es tractà d'una operació limitada de cerca i destrucció de partides guerrilleres i per això no en quedà constància en els registres oficials de l'exèrcit francès. Sí que en quedà, en canvi, en els arxius locals, perquè va tenir conseqüències tràgiques per a alguns habitants de l'antiga parròquia de Monteugues. En efecte, l'11 de juny de 1809 van ser morts "cruelment per las tropas francesas" el petit Francesc Sans, de 2 anys, fill de Jaume Sans de Tagamanent, juntament amb Isidre Vilardebó (75 anys) i la seva esposa Rosa Plans (77 anys). Tots foren enterrats al cementiri de Sant Cristòfol. És possible que els francesos pugessin des del Vallès fins a Monteugues amb la intenció de sorprendre els que defensaven el Congost i que, després d'una escaramussa o simplement fent mostra d'una violència gratuïta, prenguessin represàlies contra els que s'estaven a Can Plans, incloent-hi el petit Sans de Tagamanent que potser s'hi havia refugiat.⁷

Les escaramusses al Congost van continuar durant els anys 1810 i 1811. L'abril de 1810 hi ha notícia d'Anton Vilardebó, natural de Mataró i "casualment habitant en lo dia de sa mort" a Vallcàrquera; era primer tinent "ab graduació de capità" del Primer Batalló de la Primera Legió Catalana i va morir sobtadament a l'edat de 30 anys. També devia ser conseqüència d'una incursió francesa la mort de Miquel Vall Clascar, que el 8 de novembre de 1810 "morí repentinament de una escopetada dels francesos".⁸

A partir de l'any 1811, Catalunya fou annexionada a França i dividida en departaments a l'estil francès: Ter, Segre, Boques de l'Ebre i Montserrat, en el qual quedà inscrit el terme de Montmany. L'ofensiva hispanobritànica, però, capgirà la situació i, mentre Josep I abandonava el país, els francesos es posaren a la defensiva. Entre el 9 i el 13 de juliol de 1811, una nova columna dirigida pel general Suchet va travessar el Congost, que trobà sense defensa,

en direcció a Vic. Entre els anys 1812 i 1813, els francesos es van fer forts a la línia del Llobregat i del Fluvià, tot mantenint l'ocupació de Barcelona i establint combats locals i virulents pel rerepaís. Aquest període fou tan terrible per al Congost com ho havia estat l'any 1809, ja que els efectes de les operacions militars es van ajuntar a les conseqüències de la mala collita de 1811. Com que el camp estava abandonat i el nombre de refugiats, com veurem, era molt gran, resultava inviable una organització racional de la producció i de la comercialització en l'àmbit local. Per aquesta raó les xifres de morts, disponibles per als anys 1810 i 1811, foren elevades, tal com es pot veure en els gràfics següents,⁹ relatius a la parròquia de Vallcàrquera i a la de Montmany.

Batejos i defuncions a Vallcàrquera (1766-1820)

Batejos i defuncions a Montmany (1766-1820)

